

4-uvas presenterar samverkansprotokollet

En Modell för att lösa komplexa utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar.

Innehållsförteckning

Förord.....	s. 3
Sammanfattning.....	s. 4
Individen	s. 5
Samordningsförbunden har en viktig roll.....	s. 7
Lösningen kräver politiska beslut.....	s. 8
Det saknas myndighetsansvar	s. 9
Utökning av finsamlagen.....	s. 10
Finansiering.....	s. 11
Testbädd.....	s. 12
Tack!.....	s. 13

Förord

I Sverige står idag 150 000 unga utan arbete eller studier. Siffran har i stort sett varit konstant sedan mätningarna startade för drygt 20 år sedan. Dessutom finns det ett relativt stort mörkertal som består av unga placerade i olika insatser, varav en del kommer främja deras möjligheter att bli en del av den reguljära arbetsmarknaden men ofta inte leder någonstans. Och faktum är att det är större chans att lämna gruppen uvas genom att helt enkelt bli för gammal för att ingå i mätningarna än att faktiskt nå ett hållbart arbetsliv.

Det kan ju få en att tro att Sverige har 150 000 unga som varken vill eller kan arbeta eller studera.

Vilket vore helt absurt.

Och det är förstås inte sant.

Sant är däremot att det finns en möjlighet att tidigt agera med kompetenta resurser för att ändra en riktning som annars blir kostsam för såväl individ som samhälle.

Fryshuset möter många av dessa unga i systemutanförskap. Och som grund för det utforskande arbete projektet 4uvas ägnat sig åt, står deras insikter och erfarenheter. Ungas egna berättelser om sina liv.

Så när vi i den här rapporten pekar på att Finsamlagen behöver förstärkas och utökas, gör vi det inte utifrån juridisk expertis. Vi gör det för att ungas erfarenheter pekar på det.

Och när vi föreslår att ett antal departement borde antingen ge en existerande eller nyskapad myndighet ett tydligt ansvar för uvas, gör vi det inte utifrån statsvetenskaplig expertis. Vi gör det för att ungas erfarenheter pekar på det.

Samverkansprotokollet däremot, det har vi skapat utifrån vår expertis att möta och lyssna in unga, tillvarata deras erfarenheter och tillsammans skapa hållbara lösningar.

Projektet har på olika sätt haft möjlighet och privilegiet att ta del av många olika professioners frustrationer, insikter och idéer kopplat till arbetet som görs för uvas. Representanter från kommuner och myndigheter, näringslivet och civilsamhället uttrycker samma sak;

Vi måste göra annorlunda, vi måste göra bättre!

I den här populärversionen av Fryshusets projekt 4uvas slutrapport till ESF, redovisas i huvudsak projektets resultat. Är en intresserad av projektets metoder och processer så rekommenderar vi att läsa slutrapporten i sin helhet på projektets hemsida.

Katarina Nilsson
Projektledare 4uvas
Fryshuset

→ Sammanfattning

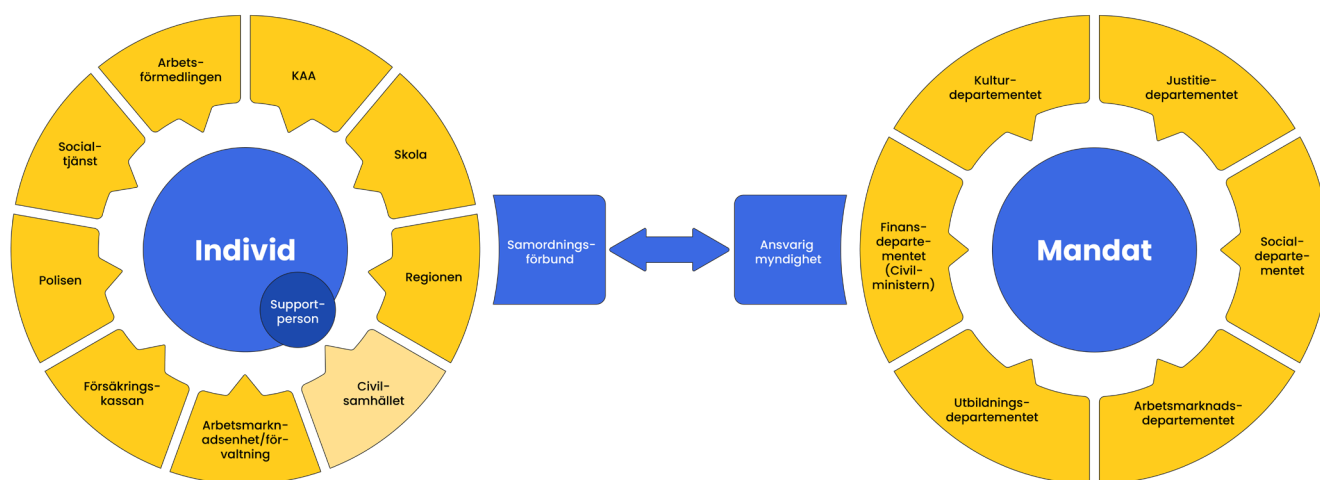
Projektet 4uvas startades 2021 och finansierades initialt av ESF. Arbetet har resulterat i ett sektoröverskridande samverkansprotokoll, rapporter med ungas egna röster, samt insikter om flera systemförändringar som krävs för en fungerande samverkan.

Det samverkansprotokoll som projektet 4uvas har arbetat fram, är utformat för att skapa förflyttning för unga individer som varken arbetar eller studerar (uvas). Modellen är baserad på ungas egna erfarenheter och innebär en systematisk samverkan mellan olika aktörer genom ett samverkansprotokoll, där individen och dess behov är centrala och styrande. Samverkansprotokollet ska säkerställa individens förflyttning till egenmakt och självförsörjning, där insatserna som erfordras är överordnade det enskilda stupröret hos en aktör, både gällande mandat och finansiering.

För att samla ungas egna röster genomfördes en enkätundersökning samt djupintervjuer med unga där de själva fått möjligheten att uttrycka vad de behöver för att komma vidare till arbete eller studier. Resultaten finns i 4uvas två rapporter om ungas framtid på arbetsmarknaden.

Parallellt med framtagandet av samverkansprotokollet har projektet arbetat för att identifiera civilsamhällets potential inom det arbetsmarknadspolitiska fältet. Bland annat tydliggjordes civilsamhällets roll som definierad part att agera bro mellan individ och den offentliga sektorn.

Projektet har arbetat utifrån behoven hos uvas, men modellen är tillämpbar i andra kontexter och målgrupper där komplexa frågor och utmaningar kräver samverkan mellan flera aktörer.

Individen

Under hösten 2021 intervjuade projektet 14 unga som varken arbetar eller studerar runtom i Sverige. Genom intervjuerna fick vi ta del av de utmaningar och kritiska hinder de unga individerna i systemutanförskap möter när de själva förväntas ta ansvar för sin situation och sitt ärende.

Flera av de unga vittnade om att det är tydligt att olika aktörer inte kommunicerar med varandra. De upplever att de själva får förmedla sina ärenden mellan olika kontaktpersoner hos olika aktörer, såsom barn- och ungdomspsykiatri (BUP), skolan, föräldrar, socialtjänsten, arbetsmarknadsenheter, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Merparten av de unga uppgav också att de kände ett bristande individfokus och att deras specifika behov inte blev tillgodosedda i de insatser de fick ta del av.

“Asså vad jag vet när jag var inskriven på Arbetsförmedlingen och hade soc och sökte Försäkringskassan så var det alltid något som gick fel, så jag fick alltid ringa den, och den, och den och sitta och kommunicera med dem på olika sätt, typ så jag ringer Arbetsförmedlingen, jamen de sade så, sen fick jag ringa Försäkringskassan, ja men soc sade så, sen fick jag ringa soc och säga jamen de svarade så, de hade ingen, du vet egentligen, egentligen så ska de tre, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och soc ha kontakt, egentligen”

- Intervju med ung person som varken arbetar eller studerar, hösten 2021

Genom informationen som framkom vid intervjuerna bekräftades den bild av stuprörsorganisatoriska, icke behovsanpassade insatser som projektet har identifierat. Det blev också uppenbart att aktörer styrs att titta på individens utmaningar utifrån eget mandat/funktion och finansiering, vilket innebär att hela behovsbilden kring individen aldrig kommer fram.

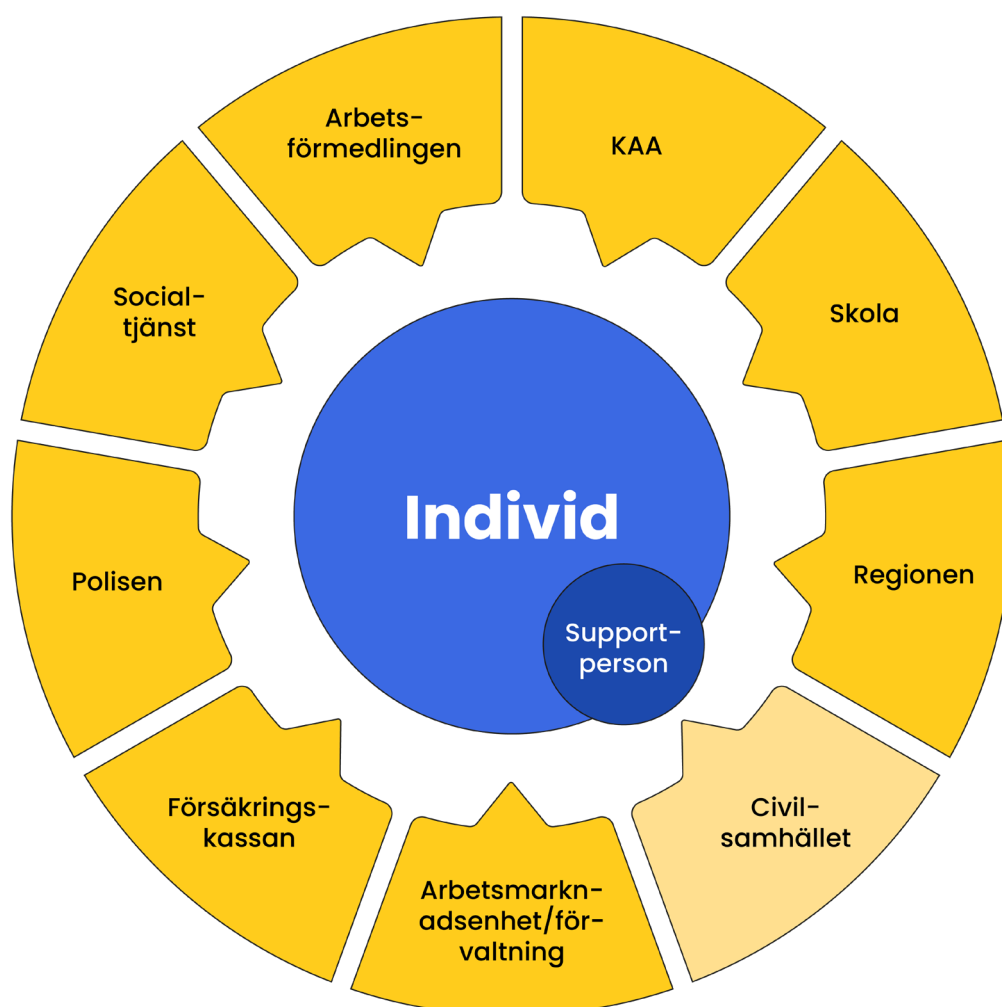
“För mig känns det mest som att alltså, nån kanske säger att men du kan ta kontakt med den här, men de tar liksom inte kontakt med varandra utan det är jag som blir hänvisad till olika ställen och vart jag ska ringa och sådär.”

- Intervju med ung person som varken arbetar eller studerar, hösten 2021

Individen

En avgörande faktor för att nå en förflyttning till arbete och studier för denna målgrupp (uvas) är en funktionell och organiserad samverkan, mellan olika aktörer där individens behov är styrande och central. De aktörer som är aktiva i samverkan runt individen bestäms uteslutande av individens specifika behov. Arbetet och samverkan mellan dessa aktörer och individen styrs och struktureras genom det samverkansprotokoll projektet 4uvas har tagit fram.

Ytterligare en faktor som projektet identifierade som avgörande är att individen får tilldelat sig en supportperson. Supportpersonens roll är att – tillsammans med individen – hålla ihop, koordinera och driva individens ärende genom behovsstyrd, funktionell och organiserad samverkan med aktuella aktörer, strukturerat via samverkansprotokollet.

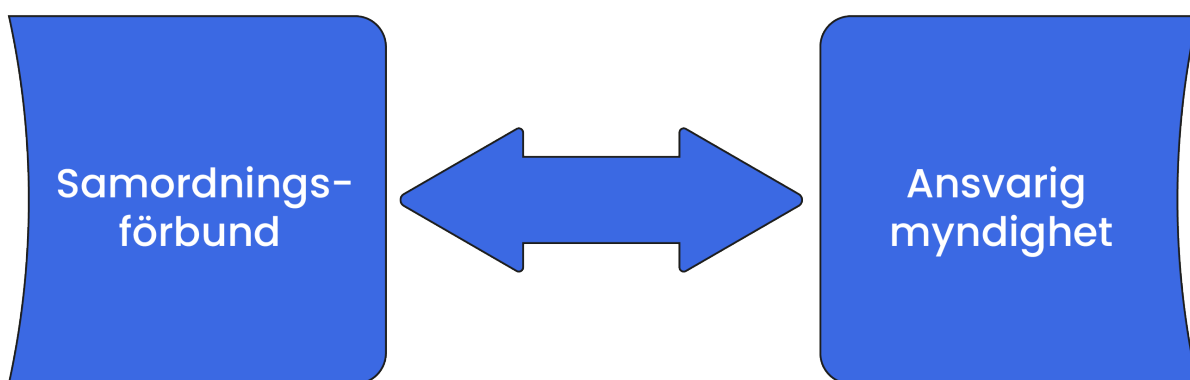

Samordningsförbunden har en viktig roll

Projektet 4uvas har identifierat Samordningsförbunden som en viktig och lämplig aktör för att operativt, lokalt och regionalt, arbeta med Modellen för målgruppen uvas. Samordningsförbunden har idag en upparbetad organisation och struktur för samverkan med olika aktörer kring individer som behöver rehabiliteringsinsatser för att återgå till arbetsmarknaden. Det som krävs för att Samordningsförbunden fullt ut skall kunna arbeta med målgruppen uvas, enligt 4uvas Modell, är en förstärkning av Finsamlagen (2003:1210).

Projektet ser också att Finsamlagen (2003:1210) tolkas differentiellt av olika Samordningsförbund. Våra dialoger och intervjuer med ett flertal Samordningsförbund visar att en del av förbunden lägger en stor del av sitt arbete och budget på uvas medan andra förbund lägger en betydande mindre del. Under projektets gång har det tydligt framkommit att det som krävs för att Samordningsförbunden fullt ut skall kunna arbeta distinkt med målgruppen uvas, enligt 4uvas Modell, är en förstärkning av Finsamlagen (2003:1210) som reglerar inkluderingen av målgruppen uvas inom lagen.

Arbetet med samverkansprotokollen och den övergripande Modellen innebär ansvar att aktivera och sammankalla relevanta aktörer utifrån individens specifika behov och utmaningar. Förbunden har också ansvaret att tillhandahålla supportpersoner till de individer där ett samverkansprotokoll skall och kommer att upprättas. Samordningsförbundens ansvar och uppgift är även att på operativ lokal och regional nivå kvalitetssäkra arbetet med samverkansprotokollen, aktörer och supportpersoner.

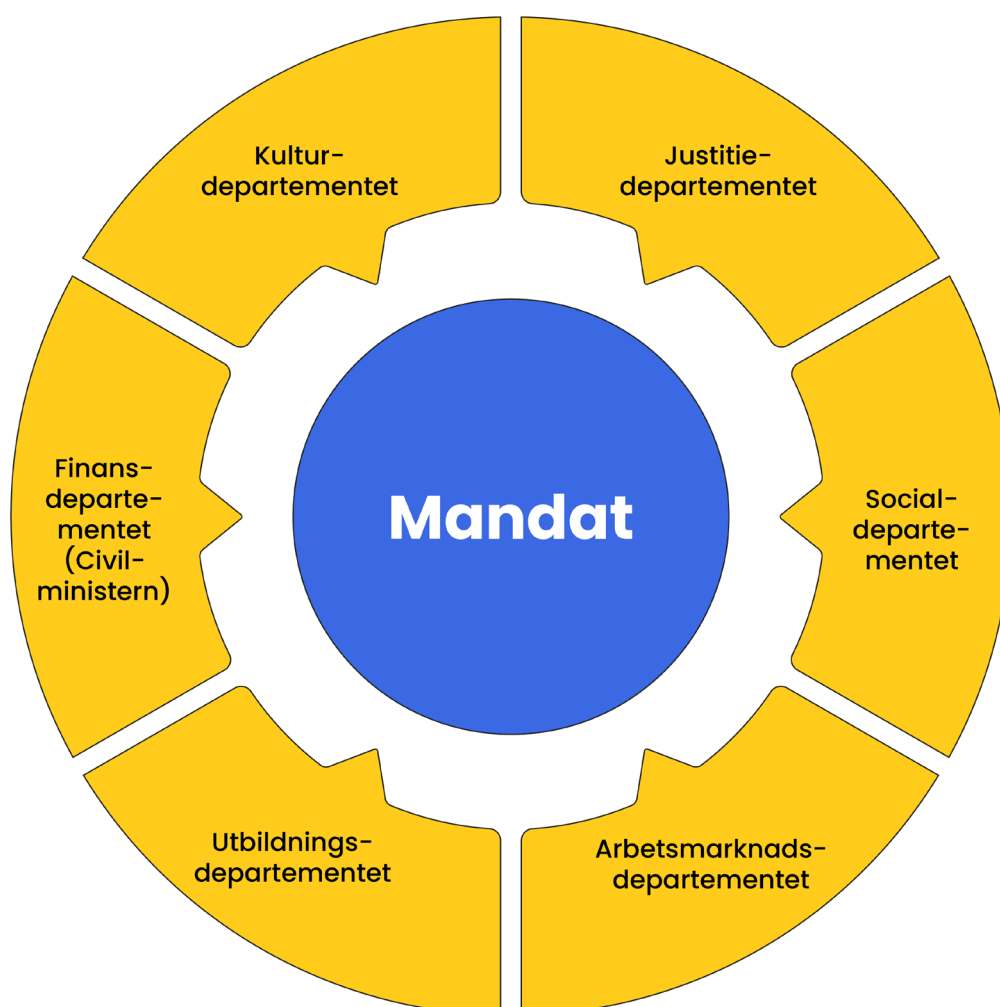

Lösningen kräver

→ politiska beslut

Insatserna som krävs för att en ung person i utanförskap ska ges möjligheten till egenmakt och självförsörjning har bara till viss del en direkt koppling till det arbetsmarknadspolitiska fältet. Ritas kartan av politiskt mandat utifrån individens behov så framkommer en bild där 6 departement, i olika omfattning, har mandat och behöver skapa samsyn för att undanröja hinder för progression. För att aktörer på operativ nivå ska få samma mandat att arbeta med uvas krävs det att våra departement tar ett gemensamt ansvar.

Projektet ser att det finns en risk att politiken skickar ansvarsfrågan mellan de olika departementen, trots att en viktig framgångsfaktor för uvas är att våra förtroendevalda väljer att se hela bilden. Således behöver en ansvarig myndighet utses att få helhetsansvaret för unga som varken arbetar eller studerar på uppdrag av samtliga berörda departement.

Det saknas → myndighetsansvar

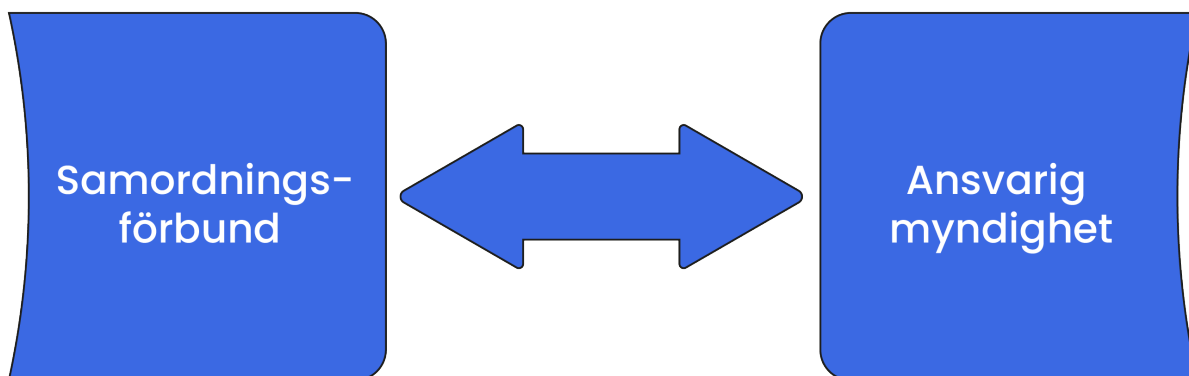
Arbetet och insatserna kring uvas sträcker sig idag över många politikområden, flera departement och myndigheter, vilket gör samordningen komplicerad. För att samordning och samsyn mellan dessa parter skall kunna bli verklighet krävs en ansvarig myndighet som äger uppdraget kring uvas. En myndighet som har det sektorsöverskridande och övergripande ansvaret och mandatet att nationellt aktivera, följa och utvärdera den Modell vi har tagit fram.

Departementen och aktuella myndigheter har olika uppdrag, olika ansvarsområden och finansiering, vilket förklarar de stuprörsorganisatoriska och enskilda insatser som görs för gruppen uvas idag. Genom att en myndighet får övergripande helhetsansvar kan vi arbeta tvärsektoriellt vilket krävs då flera av ungdomarna som varken arbetar eller studerar (uvas) behöver samtidigt parallella insatser utifrån respektive individs behov och situation.

I den workshopserie projektet genomförde med ett 50-tal externa representanter från olika organisationer som i dagsläget arbetar med uvas, var det flera aktörer som lyfte just bristen på helhetsansvar för unga som varken arbetar eller studerar.

En annan negativ konsekvens av att det inte finns en myndighet som äger helhetsansvaret är att den nationella samverkan, utbytet och kunskapsinhämtningen uteblir även om vissa kommuner, regioner och aktörer gör ett fantastiskt jobb med målgruppen uvas. Alla gör på sitt sätt och oftast inom ramen för kortsiktiga projekt där extern finansiering är begränsad i tid.

För att skapa hållbarhet, såväl utifrån ett samhällsekonomiskt som ett humant perspektiv, krävs att vi frångår principen med isolerade projekt och väljer organiserad samverkan där vi kan bygga och utveckla en framgångsrik, långsiktig nationell Modell.

Förstärkning av Finsamlagen

För att strukturen och en jämlik insats skall kunna ges i hela landet krävs en aktör som är mottagare av myndighetens uppdrag.

Projektet har tidigare beskrivit Samordningsförbunden som en lämplig aktör då det till stor del redan finns utarbetade och fungerande strukturer för samverkan.

Lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser (2003:1210), kallad Finsamlagen, gör det möjligt för Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Kommun och Region att samverka finansiellt genom att bilda Samordningsförbund. Samordningsförbundens arbete och uppdrag styrs av Finsamlagen. Det innebär att Samordningsförbund endast får vidta åtgärder som har stöd i lagen.

Lagtexten förutsätter att individen ska rehabiliteras tillbaka till arbetsmarknaden och exkluderar därmed en stor andel unga (uvas) som saknar tidigare arbetslivserfarenhet eller befinner sig utanför det offentliga systemet. Undersökningar som gjorts mellan ett antal Samordningsförbund visar att olika tolkningar av Finsamlagen (2003:1210) görs på regional och lokal nivå. Ett tydligt exempel är att Finsam i Malmö använder 8% av sin budget på uvas, medan Finsam i Göteborg avsätter 35% av sin budget på samma målgrupp. Detta trots att Malmö har högre andel uvas än Göteborg.

För att utesluta differentierade tolkningar av Finsamlagen (2003:1210) behöver den förtydligas och förstärkas för att möjliggöra att vår Modell kan implementeras.

Lagen behöver förtydligas så att den uttalat inkluderar även unga som varken arbetar eller studerar (uvas) och förstärkas genom att inkludera civilsamhället som en legitim och finansierad aktör samt även säkerställa att Modellens samverkansplattform med de regionala och lokala samverkansprotokollen implementeras i Samordningsförbundens struktur.

Finansiering

Andelen unga som varken arbetar eller studerar är konstant hög oberoende av konjunkturläget. För att nå det ungdomspolitiska målet att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och ha inflytande över samhällsutvecklingen är det av yttersta vikt att unga människor som befinner sig i systemutanförskap får det stöd de behöver för att etablera sig på arbetsmarknaden. I Sverige finns cirka 145 000 unga i åldern 16–29 år som varken arbetar eller studerar (MUCF Slutrapport 2021).

Den Modell vi har arbetat fram i projektet kommer att säkerställa hur vi ska arbeta med individerna för att uppnå förflyttning, egenmakt och inkludering – i samhället och därmed på arbetsmarknaden.

En avgörande fråga är hur arbetet med Modellen skall finansieras. Utan ekonomiska förutsättningar skapas inga resultat. Flertalet av de insatser och projekt som bedrivs inom olika kommuner för målgruppen uvas finansieras idag till större delen av ESF-medel. Det är projekt som börjar och tar slut när den aktuella finansieringen upphör vilket också innebär att projektresultaten inte säkerställs över tid.

För att nå hållbara resultat och minska andelen uvas krävs permanentad finansiering. Med en ansvarig myndighet som äger uppdraget kan också riktade statsbidrag specifikt avsättas för arbetet med uvas.

Finsamlagen är konstruerad så att parterna tillsammans tar ett ekonomiskt ansvar för de personer som har behov av samordnade rehabiliteringsinsatser där de statliga parternas finansiering bestäms av regeringen och inte av lagstiftningen, och det är även regeringen som beslutar om formerna och omfattningen av finansieringen.

Projektets förslag pekar på att lagen behöver utökas och förtydligas så att även målgruppen uvas inkluderas. Det innebär även att de medel som idag förbrukas i olika myndigheters stuprörsarbete, kopplat till målgruppen, behöver omfördelas inom ramen för Finsamlagen.

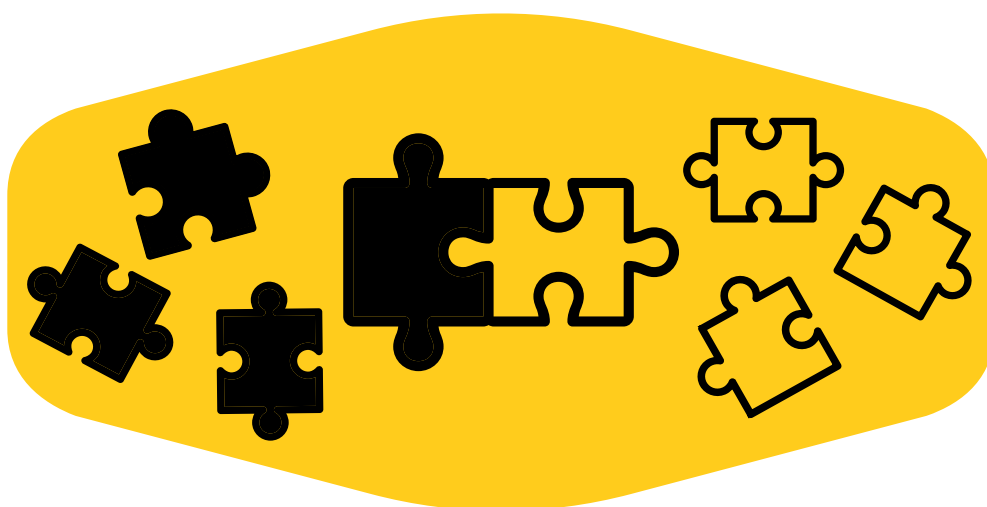
Testbädd

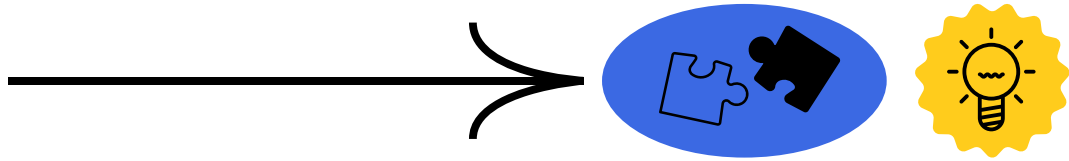
Nästa steg är att gå från teori till praktik och testa samverkansprotokollet i 4uvas Modell. Projektet har väckt intresse hos relevanta aktörer som ser positiv potential och vill medverka till en testbädd. Parallellt med denna testbädd drivs ett påverkansarbete med fokus på politiken, berörda departement och involverade aktörer.

En testbädd kommer att ge oss insikter, förutsättningar och möjligheter att reellt studera utmaningar och kritiska framgångsfaktorer för att Modellen skall kunna implementeras och så småningom permanentas i arbetet med uvas.

Projektet 4uvas övergripande målsättning är att minska antalet ungdomar som varken arbetar eller studerar (uvas) i Sverige, genom ett hållbart och på sikt vedertaget sätt att samverka enligt vår Modell. Dessutom är målet att tydliggöra Civilsamhällets avgörande roll i samverkan kring dessa unga för att vi på bästa möjliga sätt skall skapa förutsättningar för att minska andelen unga i utanförskap.

Bakom statistik och siffror döljer sig unga individer i ett systemutanförskap som är kostsamt både ur ett samhällsekonomiskt och humant perspektiv. Genom en riktad, behovsstyrd och hållbar tvärssektoriell samverkan sker en förflyttning hos individen och de blir en tillgång för samhället, arbetsmarknaden och framförallt sig själva.

Tack!

 www.4uvas.se 4uvas@fryshuset.se

En del av
FRYSHUSET